

Πρόσβαση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα σε σχέση με Απαγορευτικά Μέτρα Ενάντια στην Παρενοχλητική Παρακολούθηση *

Patricia M. Martin, Esq., U.S. Fulbright Scholar, OWAAT-Κύπρος,

Παρουσίαση στο Συνέδριο Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας στις 7 Μαρτίου, 2015

Η 8^η Μαρτίου σημαδεύει τη Διεθνή Ημέρα για τη Γυναίκα.

Στην Κύπρο, οι γυναίκες θα συγκεντρωθούν απ' άκρη σ' άκρη του νησιού για να διαδηλώσουν στους δρόμους με σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού για τον αγώνα για τον τερματισμό της έμφυλης βίας κατά των γυναικών.

Ωστόσο, καθώς θα διατυμπανίζουν με στεντόρεια φωνή και θα δηλώνουν «*Τέρμα στην ενδοοικογενειακή βία*», προγράμματα όπως το STOP, Zero Tolerance, COMMIT, PROGRESS, WAVE (Γυναίκες κατά μιας Ευρώπης της Βίας), HeForShe και ΔΑΦΝΗ, απαιτούν νομοθετικές μεταρρυθμίσεις για την προστασία των κακοποιημένων γυναικών.

Παρόλα αυτά, κανένας νόμος και καμιά ομάδα άσκησης επιρροής δεν εξαγγέλλει το ανθρώπινο δικαίωμα της γυναίκας σε αποτελεσματική θεραπεία για την προστασία της απόλαυσης της ιδιωτικής της ζωής, από την αφανή «βία».

Οι γυναίκες θα πρέπει να κάνουν κάτι περισσότερο από το να διαδηλώνουν κάθε Μάρτη ενάντια στην κακοποίηση.

Οι γυναίκες θα πρέπει να γνωρίζουν ότι μπορούν οποτεδήποτε να ζητήσουν από τη δικαιοσύνη, στην απουσία τεκμηρίου βίας, να εφαρμόσει το ιδιωτικό τους

δικαίωμα «να τις αφήσουν ήσυχες», και να προστατεύσουν το δικαίωμα τους σε απαγορευτικά μέτρα κατά της κακοποίησης.

Η παρενοχλητική παρακολούθηση είναι η πιο πρόσφατη και ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τρομοκρατίας η οποία επηρεάζει δυσανάλογα τις γυναίκες ως μορφή βίας, είναι η αφανής βία.

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, περίπου 3.4 εκατομμύρια άνθρωποι ετήσια είναι θύματα παρενοχλητικής παρακολούθησης στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Εβδομήντα έξι τοις εκατό (76%) των γυναικών οι οποίες δολοφονούνται από τους συντρόφους τους ήσαν προηγουμένως θύματα παρενοχλητικής παρακολούθησης.

Στην πλέον ολοκληρωμένη μελέτη για την παρενοχλητική παρακολούθηση η οποία διενεργήθηκε στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπιστώθηκε ότι οι πλείστοι εγχώριοι νόμοι που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία είναι κενοί περιεχομένου επειδή οι στατιστικές που αφορούν την παρενοχλητική παρακολούθηση καταδεικνύουν ότι οι δράστες δεν είναι παντρεμένοι με το θύμα τους. Οι σύντροφοι-δράστες παρενοχλητικής παρακολούθησης, τυπικά δεν συνεχίζουν να συζούν με τα θύματά τους. Η ανεπιθύμητη επαφή με τον δράστη της παρενοχλητικής παρακολούθησης συνήθως δεν καθορίζεται από τη νομοθεσία, και η παρενοχλητική συμπεριφορά προέρχεται από χώρους που είναι πολύ μακριά από το «ενδοοικογενειακό» περιβάλλον.

Η ανεπιθύμητη επικοινωνία στον κυβερνοχώρο προωθείται μέσω δορυφόρου όπου οι συντελεστές, μέλη της οικογένειας, ερωτικοί σύντροφοι, και άγνωστοι έχουν εύκολη πρόσβαση έτσι ώστε να τοποθετούν ετικέτες, να στοχεύουν και να ασκήσουν βία στα θύματα, από σχεδόν οποιοδήποτε μέρους του κόσμου.

Ωστόσο, «Μόνο δεκατρία από τα είκοσι επτά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ρητά ποινικοποιήσει την παρενοχλητική παρακολούθηση (Purcell, Pathé & Mullen, 2004). Στην Κύπρο, λόγω του ότι δεν υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο, αυτή η παράλειψη φαίνεται να υποδεικνύει ότι στην Κύπρο, η παρενοχλητική παρακολούθηση δεν θεωρείται ως συμπεριφορά που να αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η παρενοχλητική παρακολούθηση θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα και το σύνολο των πενήντα πολιτειών και η Επαρχία της Κολούμπια έχουν θεσπίσει νόμους ενάντια στην παρενοχλητική παρακολούθηση.

Οι πλείστοι νόμοι, όμως, στις Ηνωμένες Πολιτείες, βρίσκονται σε τέλμα αφού μόνο μερικές από τις Πολιτείες των ΗΠΑ επιτρέπουν στα θύματα να καταχωρήσουν αγωγή εναντίον οποιωνδήποτε δραστών παρενοχλητικής παρακολούθησης ή κατά της αφανούς βίας.

Οι πλείστες πολιτείες, όπως για παράδειγμα η Αλαμπάμα, απαιτούν την προϋπόθεση οικογενειακής ή ερωτικής σχέσης με τον δράστη της παρενοχλητικής παρακολούθησης.

Η Καλιφόρνια, η οποία έχει θεσπίσει τον πρώτο νόμο ενάντια στην παρενοχλητική παρακολούθηση, είναι η μόνη πολιτεία η οποία δεν απαιτεί να υφιστάμενη σχέση δράστη – θύματος.

Ενώ ορισμένες πολιτείες στις ΗΠΑ δεν διαθέτουν νομοθεσία που αφορά διατάγματα για μέτρα πολιτικής προστασίας εναντίον της παρενοχλητικής παρακολούθησης, άλλες πολιτείες, όπως το Αρκάνσας, Αϊντάχο, Αϊόβα, Κεντάκυ, και η Βόρεια Ντακότα δεν αναγνωρίζουν την παρενοχλητική παρακολούθηση ως παρενόχληση για σκοπούς έκδοσης διαταγμάτων για μέτρα προστασίας.

Η κακοποίηση μέσω της παρενοχλητικής παρακολούθησης προχωρεί ακάθεκτα επειδή δεν υπάρχει ομοιομορφία εξ' ορισμού.

Στις ΗΠΑ έχει, ευτυχώς, επιτευχθεί πρόοδος για την αυτοματοποίηση των διαταγμάτων για μέτρα πολιτικής προστασίας μέσα από διαδραστικές δικαστηριακές ιστοσελίδες, οι οποίες παρέχουν στα μέρη τα οποία επιθυμούν να εκπροσωπήσουν τους εαυτούς τους την ευκαιρία καθοδηγώντας τα να συμπληρώσουν τα κατάλληλα σχετικά με τις διαδικασίες καταχώρησης αστικών παραπόνων για να επιτύχουν άμεση προστασία. Αυτού του τύπου οι διαδικασίες μέσω του διαδικτύου, που στηρίζουν τις κακοποιημένες γυναίκες στην Κύπρο για να βοηθήσουν οι ίδιες τον εαυτό τους, έχουν εγκαινιαστεί στο νησί από ένα πρόγραμμα του Ιδρύματος Full bright των ΗΠΑ με την ονομασία 'Μια Γυναίκα τη Φορά (OWAAT)' σε συνεργασία με το Νομικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Το πρόγραμμα ‘ OWAAT’ υιοθετεί ένα αμερικανικό μοντέλο όπου κύριος σκοπός του συστήματος διαταγμάτων πολιτικής προστασίας είναι η προστασία έναντι βλάβης κατά πρόσωπου.

Το σύστημα που αφορά τα διατάγματα πολιτικής προστασίας στις ΗΠΑ είναι ανοικτό, διαθέσιμο, και χωρίς φραγμούς.

Και είναι, επίσης, ένα σύστημα το οποίο παραχωρεί στην αιτήτρια το δικαίωμα να εξασφαλίσει θεραπεία προσαρμοσμένη στις ανάγκες της και να παραμείνει έτσι σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Στην ΕΕ, σε κράτη-μέλη όπως η Κύπρος, τα οποία δεν έχουν θεσπίσει οποιασδήποτε μορφής νομοθεσία κατά της παρενοχλητικής παρακολούθησης, αυξάνονται τα ποσοστά παρενοχλητικής παρακολούθησης, παρόλο που το κράτος έχει καθήκον να προστατεύει και να διασφαλίζει τους πολίτες τους από ανεπιθύμητη επαφή κατά παράβαση των προνοιών για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αφορούν την απόλαυση της ιδιωτικής τους ζωής.

Η αλλαγή, όμως, είναι εδώ. Μετά την 11^η Ιανουαρίου, 2015, νέοι κανόνες που αφορούν διατάγματα πολιτικής προστασίας στην ΕΕ, προστατεύουν τις γυναίκες που προέρχονται από κράτη-μέλη της ΕΕ που ταξιδεύουν ή διαμένουν στην Κύπρο, εκτός όσες γυναίκες προέρχονται από τη Δανία, και οι οποίες έχουν εξασφαλίσει πολιτική προστασία για την πρόληψη της παρενοχλητικής παρακολούθησης και που θα μπορούν να εξασφαλίσουν εφαρμογή των εν λόγω διαταγμάτων από τα κυπριακά δικαστήρια. Στο αναμεταξύ, η κύπριες γυναίκες δεν έχουν δικαίωμα σε διατάγματα πολιτικής προστασίας για την πρόληψη της παρενοχλητικής παρακολούθησης. Γιατί;

Επειδή η ανεπιθύμητη επαφή η οποία παραβιάζει την ιδιωτική ζωή περιλαμβάνει τη χωρίς την παρουσία βίας προφορική ή μη προφορική παρέμβαση στην προσωπικότητα και την αυτονομία οποιουδήποτε προσώπου.

Σύμφωνα με το σχετικό Άρθρο της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης σε ισχύ και αρκετές άλλες διεθνείς συμφωνίες, η ‘βία κατά των γυναικών’ καθορίζεται ως ακολούθως:

(...) παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μία μορφή διάκρισης κατά των γυναικών και σημαίνει όλες τις πράξεις βίας με γνώμονα το φύλο οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα ή ενδέχεται να έχουν ως αποτέλεσμα, φυσική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών εκτέλεσης τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη αποστέρηση της ελευθερίας, είτε αυτή συμβαίνει στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό βίο. (Άρθρο 3(α) της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση και πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας).

Κατά τον ίδιο τρόπο, η Συνθήκη καθορίζει την ποινικοποίηση της παρενοχλητικής παρακολούθησης.

Το Άρθρο 34 αναφέρει τα ακόλουθα:

Τα Μέρη θα λαμβάνουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν την ποινικοποίηση της εσκεμμένης ενασχόλησης με απειλητική συμπεριφορά κατά άλλου προσώπου, προκαλώντας τον φόβο για το ίδιο το πρόσωπο ή την ασφάλειά του.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση, όταν τα δικαστήρια των κρατών-μελών της ΕΕ εφαρμόζουν νόμους στις περιπτώσεις διαταγμάτων προστασίας οι οποίες περιορίζουν την έκδοση διατάγματος για την άμεση, πολιτική προστασία κατά της

ανεπιθύμητης επαφής μόνο στις περιπτώσεις οικογενειακής, ενδοοικογενειακής βίας ή στα αντίστοιχα μέλη της οικογένειας, και μόνο με την παρουσίαση εξωτερικής μαρτυρίας που θα αποδεικνύει τη βία, όπως συμβαίνει στην Κύπρο, το αποτέλεσμα είναι η απόρριψη των διαταγμάτων για πολιτική προστασία, πράγμα που αντίκειται στο συνταγματικό δικαίωμα που αφορά την προστασία του ατόμου, και τις διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες σύμφωνα με τη Σύμβαση της ΕΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Τι μπορούν να κάνουν τα δικαστήρια;

Κατά πρώτο λόγο, τα δικαστήρια εθνικού δικαίου, θα πρέπει να γνωρίζουν πόσα από τα διατάγματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν προϋποθέτουν την άσκηση βίας. Το Ανθρώπινο Δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής είναι ένα παράδειγμα.

Τα δικαστήρια γνωρίζουν, επίσης, την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του 2013 (ΕΔΑΔ) το οποίο αποφάνθηκε ότι τα προσωπικά δεδομένα ενός ατόμου υπάγονται στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής «που δεν θα συνδέονται πλέον» με διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης όπως είναι το Google, συμπεραίνοντας ότι οι ανεπιθύμητες διαδικτυακές συνδέσεις αποτελούν παραβίαση της απόλαυσης της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντα.

Δεύτερον, όταν κακοποιημένες γυναίκες αναζητήσουν προστασία από το δικαστήριο έτσι ώστε να μην υπάρχει πλέον σύνδεση με τον θύτη, τα αιτήματά τους εξυπακούεται ότι εγείρουν ζητήματα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώπιον του δικαστηρίου, που σχετίζονται με το καθήκον του δικαστηρίου να προστατεύσει την απόλαυση του δικαιώματος απόλαυσης της ιδιωτικής ζωής.

Τρίτον, τα αιτήματα των πλείστον κακοποιημένων γυναικών για απαγορευτικά διατάγματα τα οποία απορρίπτονται θα πρέπει να υποβάλλονται ξανά υπό μορφή προσφυγής επειδή το σύνταγμα ορισμένων κρατών-μελών της ΕΕ αναφορικά με την ενδοοικογενειακή βία και τα περιοριστικά διατάγματα, όπως συμβαίνει στην Κύπρο, που απαιτούν από τον ενάγοντα να αποδείξει τη βία με εξωτερική μαρτυρία, όπως αστυνομική ή ιατρική έκθεση, αντίκεινται στην υπερεθνική νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία υπερισχύουν του συντάγματος των κρατών.

Τέταρτον, όταν τα δικαστήρια των κρατών-μελών της ΕΕ εφαρμόζουν μόνο τους εσωτερικούς κανονισμούς στην περίπτωση αιτήσεων που υποβάλλονται από κακοποιημένες γυναίκες, και δεν εφαρμόζουν τα δικαιώματα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και απορρίπτουν τις αιτήσεις, αυτό αντίκειται στο συνταγματικό δικαίωμα τόσο του κράτους όσο και της ΕΕ για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Πέμπτον, όταν το σύνταγμα του κράτους δημιουργεί νομικούς περιορισμούς που έχουν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό των κακοποιημένων γυναικών από το δικαίωμα της προστασίας των ανθρωπίνων τους δικαιωμάτων, διαιώνίζεται η έμφυλη βία, όπως και η διάκριση με γνώμονα το φύλο, και η ανισότητα κατά των γυναικών, πράγμα που επίσης αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Έκτον, όταν οι καθυστερήσεις στις διαδικασίες αστικών αγωγών στις περιπτώσεις αξίωσης για περιοριστικά διατάγματα, καταλήξουν σε απόρριψη της αίτησης για μονομερή ακρόαση σε περιπτώσεις καταχώρησης αίτησης για περιοριστικά διατάγματα, ή οι απαράδεκτα παρατεταμένες διαδικασίες ακρόασης,

ή ακόμη και η παράλειψη της στήριξης των αιτημάτων κακοποιημένων γυναικών για αστυνομική έκθεση η οποία είναι αναγκαία για την εξασφάλιση νομικής προστασίας, παραβιάζεται το δικαίωμα της γυναίκας στη διασφάλιση και εξασφάλιση κρατικής προστασίας της ιδιωτικής της ζωής για την παραχώρηση ικανοποιητικής κρατικής προστασίας κατά των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της.

Καταλήγοντας, οι δράστες της παρενοχλητικής παρακολούθησης θα έχουν το πάνω χέρι για όσο καιρό η πολιτεία επιτρέπει την ανεπιθύμητη, χωρίς την παρουσία βίας παρεμβολή στον κυβερνοχώρο, κατά παράβαση των δικαιωμάτων περί ιδιωτικής ζωής. Με τις παραλείψεις τους τα κράτη επιτρέπουν παράνομα στους δράστες της παρενοχλητικής παρακολούθησης να αποστερούν τις περισσότερες γυναίκες από το δικαίωμα τους για περιοριστικά μέτρα. Στις πλείστες περιπτώσεις, οι γυναίκες θα καταλήξουν σε θάνατο εάν δεν εκδοθούν τα περιοριστικά διατάγματα για την πρόληψη της κακοποίησης.

* Translation: Ms Vasiliki Kokoti Qualified Interpreter/ Translator /Accredited at NAATI Level III